

KURULUŞUNUN 20. YILINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR KAPSAYICI BÜYÜME AÇISINDAN D-8 İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ÜYE DEVLETLERİNİN MEVCUT DURUMU: DÜNYA EKONOMİK FORUMU VERİLERİ İLE BİR DEĞERLENDİRME

Ersan Bocutoğlu¹

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-5064-7254

Öz

D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü; Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya, Pakistan ve Türkiye tarafından 1997 yılında kurulan küresel bir hükümetler arası örgüttür. D-8'in amaçları üye devletlerin; a) küresel ekonomideki konumlarını güçlendirmek, b) ticari ilişkilerdeki imkân ve fırsatlarını çoğaltmak ve çeşitlendirmek, c) halkının hayat standardını yükseltmek ve d) uluslararası seviyedeki karar alma sürecine katılımını güçlendirmektir. Bu amaçlardan ilk üçünün tamamen iktisadi içerikli olmasına karşılık, dördüncü amacın siyasi içerik taşıdığı görülmektedir. Böylesine iddialı bir amacın gerçekleştirilebilmesi, örgüte üye devletlerin iktisadi gücü ve potansiyeli ile yakından ilgilidir. Bu makalenin amacı, D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü üye devletlerinin ekonomilerini, sürdürülebilir kapsayıcı büyüme açısından değerlendirmektir. Bu değerlendirmede, en kapsamlı ve en ayrıntılı sürdürülebilir kapsayıcı büyüme istatistiklerine sahip olan Dünya Ekonomik Forumu verileri kullanılmıştır. Söz konusu veriler, 7 esas ve 15 alt ölçüt yardımı ile içinde D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü üye devletlerinin de yer aldığı, 112 devletin ekonomilerinin sürdürülebilirliğini ve kapsayıcılığını sorgulamaktadır. Makale, farklı gelir gruplarında yer alan D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü ekonomilerinin, sürdürülebilir kapsayıcı büyüme bakımından, bazı ölçütlerde Malezya, Türkiye, Endonezya ve İran istisnaları dışında, genel olarak ortalamasının altında bir performans gösterdiği sonucuna ulaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü, Sürdürülebilir Kapsayıcı Büyüme, Dünya Ekonomik Forumu

¹ Prof. Dr., Avrasya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü Trabzon/TÜRKİYE, E-posta: ebocutoglu@avrasya.edu.tr

IN THE 20TH YEAR OF FOUNDATION PRESENT STATE OF MEMBERS OF DEVELOPING-8 ORGANIZATION FOR ECONOMIC COOPERATION IN TERMS OF SUSTAINED INCLUSIVE GROWTH: AN EVALUATION WITH WORLD ECONOMIC FORUM DATA

Ersan Bocutoğlu

ABSTRACT

Developing-8 Organization for Economic Cooperation is a global inter-governmental organization set up in 1997 by Bangladesh, Indonesia, Egypt, Iran, Malaysia, Nigeria, Pakistan and Turkey. The objectives of D-8 Organization for Economic Cooperation are a) to improve member states' position in the global economy, b) diversify and create new opportunities in trade relations, c) improve standards of living and d) enhance participation in decision-making at international level. While the first three of these objectives are purely economic, the last one is politic, namely about decision-making process at international level. The realization of such a challenging objective is closely related to the economic power and potential of the member states. The aim of this article is to evaluate the economies of the member states of Developing-8 Organization for Economic Cooperation with respect to a sustained inclusive growth. This article has used the data of World Economic Forum that are too extensive and detailed in terms of sustained inclusive growth. Across seven pillars and fifteen sub-pillars, World Economic Forum data have investigated the sustainability and inclusiveness of economies of 112 countries that also include members of Developing-8 Organization for Economic Cooperation. It is concluded that the performance of D-8 economies that are classified in different income categories is below average with respect to a sustained inclusive growth with the exception of Malaysia, Turkey, Indonesia and Iran in some of the criteria set by World Economic Forum.

Keywords: Developing-8 Organization for Economic Cooperation, Sustained Inclusive Growth, World Economic Forum

GİRİŞ

Son yıllarda medyanın küresel ölçekte yükselen gelir dağılımı eşitsizliğine odaklanması, eşitsizliğin sebepleri ve sonuçları konusuna büyük bir ilginin doğmasına yol açmıştır (Anand vd., 2013, s.3). Bu ilgide kuşkusuz 2007 Küresel Finansal Krizi yanında, dikkatleri gelir ve servet dağılımı sorununa çeken Thomas Piketty'nin bilimsel çalışmalarının da büyük payı olmalıdır (Bkz. Piketty, 2015, Bocutoğlu, 2015b). 2007 Küresel Finansal Krizinden öğrenilen temel dersin şu olduğu ileri sürülmektedir:

“Milli ekonominin performansının, yani fert başına gayri safi yurt içi hasılasının (bundan böyle FBGSYİH) arttırılması şeklinde ifade edilen tavan hedef ile başta düşük gelir gurupları olmak üzere, toplumun hayat standardının geniş katmanlara yayılarak arttırılmasını esas alan taban hedef arasında bir denge kurulmalıdır. Şurası açıktır ki, ister gelişmiş isterse gelişmekte olan ülke kategorisinde yer alsın, bütün ülkelerde FBGSYİH'nın arttırılması, ekonomik performans için gerekli olmakla birlikte, toplumun sosyal beklentilerinin tatmini için tek başına yeterli değildir” (Samans vd., 2015, s.1).

İktisadi büyüme geleneksel olarak reel GSYİH artışı veya FBGSYİH artışı olarak tanımlanırken, zamanla bu artışın sürdürülebilirliği ve büyümenin getirilerinin toplumun farklı gelir dilimlerine dengeli dağılımı önem kazanmış bulunmaktadır. Demek ki günümüzde büyüme iktisadının temel ilgi alanı sadece büyüme değil, büyümenin sürdürülebilirliği ve kapsayıcılığıdır.

Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme literatürü giderek zenginleşmektedir. Her ne kadar Brexit ile birlikte Avrupa Birliğinin dağılma ihtimali tartışma konusu edilse de, II. Dünya Savaşı sonrası dönem bir iktisadi entegrasyonlar dönemidir. Nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan bazı ülkelerde de son 20 yıldır, doğrudan entegrasyon amacı bulunmasa da, iktisadi işbirliği çabaları gözlenmektedir. Bu çabalardan biri D-8 İktisadi İşbirliği Örgütüdür (bundan böyle D-8).

D-8; Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya, Pakistan ve Türkiye tarafından 1997 yılında kurulan küresel bir hükümetler arası örgüttür. D-8'in amaçları üye devletlerin; a) küresel ekonomideki konumlarını güçlendirmek, b) ticari ilişkilerdeki imkân ve fırsatlarını çoğaltmak ve çeşitlendirmek, c) halkın hayat standardını yükseltmek ve d) uluslararası seviyedeki karar alma sürecine katılımını güçlendirmektir. Bu amaçlardan ilk üçünün tamamen iktisadi içerikli

olmasına karşılık, dördüncü amacın siyasi içerik taşıdığı görülmektedir. Böyle-
sine iddialı bir amacın gerçekleştirilebilmesi, örgüte üye devletlerin iktisadi gücü
ve potansiyeli ile yakından ilgilidir.

Bu makalenin amacı, D-8 üye devletlerinin ekonomilerini, sürdürülebilir kap-
sayıcı büyüme açısından değerlendirmektir. Bu değerlendirmede, en kapsamlı
ve en ayrıntılı sürdürülebilir kapsayıcı büyüme istatistiklerine sahip olan Dünya
Ekonomik Forumu (DEF) verileri kullanılmıştır. Söz konusu veriler, 7 esas ve 15
alt ölçüt yardımı ile içinde D-8 üye devletlerinin de yer aldığı, 112 devletin eko-
nomilerinin sürdürülebilirliğini ve kapsayıcılığını sorgulamaktadır.

Makale esasen Samans, R., Blanke, J., Corrigan, G., Drzeniek, M.'nin 2015 yılında
Dünya Ekonomik Forumu (bundan böyle DEF) bünyesinde yayınladıkları, "The
Inclusive Growth and Development Report" adlı çalışmaya dayanmaktadır (Sa-
mans vd., 2015). Raporun kapsadığı 112 ülke içinde D-8 üye devletlerinin de yer
alması, bu çalışmayı mümkün kılmıştır. Çünkü bütün gelişmekte olan ülkelerde
olduğu gibi nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ülkeler için de güvenilir veri
temini çetin bir meseledir. Bildiri esas itibarıyla, adı geçen kaynaktaki bilgilerin
D-8 kapsamında tasnif edilerek, sözel aktarımına dayanmaktadır.

Makale aşağıdaki şekilde organize edilmiştir: İlk olarak sürdürülebilir kapsa-
yıcı büyüme kavramı ve ilgili literatüre ana hatlarıyla temas edilmekte, ikinci ola-
rak D-8 örgütü tanıtılmakta, daha sonra D-8 üye devletleri sürdürülebilir kapsa-
yıcı büyüme açısından incelenmekte ve nihayet ulaşılan sonuçlar genel değer-
lendirme ve sonuç bölümünde verilmektedir.

1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KAPSAYICI BÜYÜME KAVRAMI VE KISA LİTERATÜR

*Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme en öz haliyle; ekonominin bütün sektörlerini kap-
sayan, ülkenin çalışma yaşındaki nüfusu için verimli istihdam imkânları yaratan
ve yoksulluğu azaltan sürdürülebilir bir çıktı büyümesi olarak tanımlanmaktadır.*
Sürdürülebilir kapsayıcı büyümenin önemli bir bileşeni olan kapsayıcı büyüme
(inclusive growth); geniş tabanlı büyüme (broad based growth), paylaşılan bü-
yüme (shared growth) ve yoksuldan yana büyüme (pro-poor growth) gibi terim-
lerle aynı anlamda kullanılmaktadır. Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme, iktisadi
büyümenin hem hızı hem de yapısı üzerinde durmaktadır.

Ianchovichina, Lundstrom ve Garrido (2009, ss.1-16), kapsayıcı büyümenin
tanımı ve hakkındaki literatür konusunda ayrıntılı bir çerçeve sunmaktadır.
Kapsayıcı büyüme analizi, büyümenin hem hızı hem de yapısına odaklanan farklı

bir karakter arz eder. *Geleneksel olarak yoksulluk ve büyüme analizleri birbirinden ayrı yürütülürken, kapsayıcı büyümede bu iki kavram bir arada ele alınır.*

Yoksulluğun süratli ve sürdürülebilir bir tarzda azaltılması, halkın iktisadi büyüme katkı yapmasına ve iktisadi büyümeden istifade etmesine imkân veren kapsayıcı bir büyüme gerektirir. Süratli büyüme fakirliğin büyük ölçüde azaltılması bakımından tartışmasız olarak gerekli olmakla birlikte, bu büyümenin uzun dönemde sürdürülebilir olması için, bütün sektörlerle yayılmış ve ülke işgücünün büyük kısmını kapsayacak genişlikte olması gerekir.

Kapsayıcı büyümenin bu tanımı, büyümenin mikro ve makro belirleyicileri arasında sıkı bir bağın olduğunu ima etmektedir. Mikro boyut, başta istihdamın ve firmaların yaratıcı yıkımı olmak üzere, iktisadi çeşitlilik ve rekabeti hedefleyen yapısal dönüşümün önemine vurgu yapmaktadır. Kapsayıcı büyüme birbiri ile sıkıca ilintili olan iktisadi büyümenin hem hızını hem de yapısını esas aldığı için, bu ikiliye birlikte yaklaşmak gerekir. Kapsayıcı büyüme yaklaşımı daha uzunca bir zaman aralığını dikkate almaktadır. Burada dışlanan gurupların gelirlerini arttırma aracı olarak, gelirin doğrudan yeniden dağılımı yerine, verimli istihdam üzerine odaklanılmaktadır.

Kapsayıcı büyüme mutlak ve göreceli olmak üzere başlıca iki şekilde tanımlanmaktadır. Mutlak tanıma göre yoksulların FBGSYİH'sı mutlak rakam olarak yükseldiğinde, söz konusu büyüme yoksuldan yana yani kapsayıcı büyüme olarak nitelenmektedir. Göreceli tanıma göre ise, sadece ve sadece fakirlerin ortalama geliri, toplumun ortalama gelirinden yüzde olarak daha fazla arttığı zaman büyüme yoksuldan yana, yani kapsayıcı olarak kabul edilmektedir (Anand vd., 2013, s.4). Kapsayıcı büyüme tanımı, yoksuldan yana büyüme için çıkarılan mutlak tanımla ilgili olup, göreceli tanımla ilintili değildir. Eşitsizlik üzerine odaklanan göreceli tanımlama, hem yoksullar hem de yoksul olmayanlar için optimal altı sonuçlar doğurabilir. Üzerinde oluşan genel fikir birliğine göre, yoksulluğun azaltılması hedef alındığında, yoksuldan yana büyümenin mutlak tanımı en uygun olanıdır. Kapsayıcı büyüme; sürdürülebilir, yüksek oranlı ve sadece yoksulları değil toplumun bütününün hedef alan, kaynakların ve bunların önündeki engellerin ex-ante analizidir. *Kapsayıcı büyüme için geliştirilen politikalar, sürdürülebilir büyüme için geliştirilen çoğu kamu stratejisinin de önemli bir bileşenidir* (Ianchovichina vd., 2009, ss.1-5).

Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme için ana enstrümanın "verimli istihdam" olduğu varsayılmaktadır. "İstihdam Büyümesi" yeni işler ve küçük ölçekli firmalardaki -gerek işçi gerekse işyeri sahibi olsun- bireyler için yeni gelir üretirken;

“Verimlilik Büyümesi”, istihdam edilen işçilerin mevcut ücretlerini ve küçük işyeri sahiplerinin mevcut getirilerini yükseltir. Dahası, çoğu düşük gelirli ülkelerde temel sorun istihdam değil, eksik çalışmadır. Bu nedenle kapsayıcı büyüme sadece istihdam büyümesi ile değil aynı zamanda eksik çalışmanın ortadan kaldırılması ile de ilgilenir. Kapsayıcı büyüme sadece ücretlere değil kendi kendini istihdam eden küçük işletmelerin sermaye, toprak ve diğer varlıklarının getirilerine de odaklanır.

Ekonomi zaman içinde evrilirken, bireylerin verimli bir şekilde istihdam edilme kabiliyeti, eldeki kaynakların tam kullanımını sağlayan fırsatlara dayanır. Bu nedenle kapsayıcı büyüme analizi, emek arzı açısından, bireylerin verimli kaynaklarını ve kapasitelerini güçlendirme yollarını ararken, işgücü talebi açısından da yeni verimli istihdam fırsatlarının ortaya çıkarılması imkânlarına odaklanır. Eğer temel mesele, verimli emek kategorilerinin sınırlı arzı nedeniyle, geri kalan verimsiz birey gurupları için istihdam fırsatlarının bulunmaması ise, bu durumda sorun eldeki kaynakların kullanılabilmesi için uygun istihdam imkânlarının sağlanması olmaktan çıkar, bireylerin üretken kaynakları ve kapasiteleri ile ilgili bir sorun haline dönüşür. Bu durumda analiz, bireylerin eğitimi, sağlığı ve işe katabilecekleri diğer verimlilikle ilgili konulara yönelmelidir. Ancak mesele yetersiz işgücü talebi nedeniyle, bireylerin düşük emek verimliliği veya istihdam fırsatlarının yokluğu ise, işletme ortamındaki darboğazların analiz edilmesi öncelik kazanır.

Kapsayıcı büyüme analizi; kendi kendini istihdam ile ücretli istihdam arasında ayırım yapar ve istihdamın sektörlere, firma büyüklüğüne, kır/kent, formel/informel ve diğer uygun özelliklere göre dağılımını dikkate alır. Önemli bir mesele de, bir bireyin mevcut istihdam konumunun gelecekteki gelir artışları için bir potansiyel taşıma derecesidir. Çünkü bireyin bir işten ayrılması aynı sektörde diğer bir işe geçeceği veya sektörünü değiştireceği anlamına gelir.

Kapsayıcı büyüme analizi daha uzun dönemli bir perspektifi esas aldığından, zaman boyutu uzadıkça, reformlar ile reformların sonuçları arasındaki zaman gecikmesi önemli hale gelir (Ianchovichina vd., 2009, ss.9-12).

Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme literatürü, yoksulluğu azaltmak için, uzun soluklu sürdürülebilir yüksek büyüme hızlarına gerek olduğunu ortaya koymaktadır. Deininger, Squire (1998), Dollar, Kraay (2002), White, Anderson (2001), Ravallion (2001), Bourguignon (2003). Kraay (2004)’e göre, ortalama gelirdeki büyüme, kısa dönemde yoksulluğun azaltılmasının % 70’ini, uzun dönemde %

90'ınını açıklamaktadır. Gelir dağılımındaki değişmeler ise yoksulluğun azaltılmasında kısa dönemde % 30, uzun dönemde % 10 kadar etkilidir. Lopez ve Serven (2004)'e göre, verili bir eğitsizlik düzeyinde, ülkeler ne kadar fakirse, yoksulluktaki azalmayı açıklamada, diğer bileşen dağılımı içinde büyüme bileşeninin önemi daha da artar. Bununla birlikte sürdürülebilir yüksek büyüme hızları ve yoksulluğun azaltılması; ancak ve ancak büyümeye ayrılan kaynakların artırılması ve işgücünün artan bir kısmının, verimli istihdam yoluyla, etkin bir şekilde büyüme sürecine dhil edilmesiyle, yani kapsanmasıyla gerçekleştirilebilir. Bazı politikalar hem büyümeyi arttırıcı hem de eğitsizliği azaltıcı etkiler doğurabilir. Lopez (2004) uygulamalı literatürü gözden geçirdikten sonra şu sonuca varmıştır: Enflasyon, eğitim ve alt yapıda makroekonomik istikrarı sağlayan politikalar; büyümeyi pozitif, eğitsizliği negatif etkileyen süper yoksuldan yana ve kazan-kazan karakterli politikalar dır. Büyümenin sonuçları bakımından, gelir eğitsizliğinden ziyade varlık eğitsizliği önem taşır. Deininger ve Squire (1998)'e göre, toprak esaslı varlık eğitsizliği büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Büyüme ve yoksuldan yana büyüme üzerindeki karşılaştırmalı ülke literatürü, politika yapıcılara kfi derecede rehberlik edemediği için eleştirilmektedir. 1990 sonrası literatürün köşe taşlarından biri Dünya Bankası'nın "Economic Growth in the 1990s: Learning from a Decade of Reforms" (WB, 2005) alışmasıdır. Bu çalışmaya göre; istikrarlı makroekonomik ortam, mülkiyet haklarının gclendirilmesi, ticarete açıklık ve etkin hkmet büyümenin gerekli temel unsurları olmakla birlikte, hikyenin bütününü açıklamaya yetmez. Artan eğitsizliğin nedenleri olarak teknolojik değişme, finansal derinleşme ve küreselleşmeyi gösteren çalışmalar vardır (Bakınız Acemoğlu ve Autor, 2011, Aizman, Lee ve Park 2012 ve IMF Report 2007). Buna karşılık kemer sıkma ve büyüme ilişkisi üzerindeki tartışmaların, finansal derinleşme ve küreselleşme hızının düşürülmesi çağrılarının, gelir dağılımındaki eğitsizliği azaltabileceği ancak aynı zamanda kapsayıcı büyümeyi de yavaşlatabileceği ileri sürülmektedir (Anand vd., 2013, s.4).

Dünya Bankası, 2030 yılına kadar, "aşırı yoksulluğu % 3 civarında azaltmak" ve "her ülkede tabandaki % 40'lık nüfusun gelirinin arttırılması şeklinde tanımlanabilen *paylaşılan refah* (shared prosperity) seviyesini yükseltmek" şeklinde özetlenebilecek bir ikiz hedefi benimsemiş bulunmaktadır. İktisadi büyüme bu iki hedefi gerçekleştirmek için gerekli olmakla birlikte, tek başına yeterli görülmemektedir. Bu amaca ulaşabilmek için Dünya bankası "fırsat eğitliği" zerine odaklanmaktadır. Cinsiyet, miras yoluyla edinilen servet, etnik yapı ve coğrafya gibi faktörlerin yeni kuşakların potansiyelini zayıflattığını, bu yolla yoksulluğun

nesilden nesle aktarılmasına ve iktisadi hareketliliğin zayıflamasına yol açtığını ileri sürmektedir (WB, 2014).

OECD'ye göre FBGSYİH artışı, toplum refahında sürdürülebilir bir iyileştirmenin sağlanması için tek başına yeterli olmayabilir. İktisadi refahta daha kapsamlı bir iyileştirmenin sağlanabilmesi bakımından, geleneksel ölçüler dışında, daha geniş bir hayat standardı ölçüsüne ihtiyaç vardır. Gelir ve servetin ötesinde halkın refahı; sağlık, eğitim ve istihdam statüsü gibi geleneksel FBGSYİH kavramı içinde hakkıyla yer bulamayan bir dizi gelir-dışı boyut tarafından şekillendirilmektedir. Bu nedenle OECD'nin geliştirdiği Kapsayıcı Büyüme Çerçevesi, "çok boyutlu hayat standardı" adı verilen bir iktisadi refah ölçüsü önermektedir (OECD, 2014a, 2014b).

Bir IMF çalışmasına göre gelir dağılımı eşitsizliği; büyüme için kötü, gelirin yeniden dağıtımını politikaları için iyidir. Gelirin yeniden dağıtımının derecesini kontrol altında tutmak kaydıyla, daha düşük bir net eşitsizlik seviyesi ile daha hızlı ve daha sürdürülebilir bir büyüme seviyesi arasında güçlü ilişki vardır. Gelirin yeniden dağıtımını, büyüme üzerindeki etkileri bakımından genellikle olumludur. Ortalama bir ülke için, yeniden dağıtım gelir eşitsizliğini azaltır, bu da iktisadi büyümenin hem seviyesi hem de sürdürülebilirliği açısından koruyucu etkilere sahiptir. Sadece uç ülke örneklerinde, gelirin yeniden dağıtımının büyüme üzerinde zararlı etkilere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Özetle gelirin yeniden dağıtımını, ortalama olarak, büyüme yanlı bir politikadır (Ostry vd., 2014).

2. D-8 İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ

Resmi web sayfasındaki bilgilere göre (www.developing8.org) D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü (D-8 Organisation for Economic Cooperation); Bengaldeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya, Pakistan ve Türkiye arasında iktisadi kalkınma alanında yardımlaşmayı esas alan küresel bir hükümetler arası (intergovernmental) örgüttür. 15 Haziran 1997 yılında resmi olarak kurulmuştur.

D-8'in amaçları üye devletlerin; a) küresel ekonomideki konumlarını güçlendirmek, b) ticari ilişkilerdeki imkân ve fırsatlarını çoğaltmak ve çeşitlendirmek, c) halkının hayat standardını yükseltmek ve d) uluslararası seviyedeki karar alma sürecine katılımını güçlendirmektir. Bu amaçlardan ilk üçünün tamamen iktisadi içerikli olmasına karşılık, dördüncü amacın uluslararası karar alma sü-

recinde etkin olmak gibi siyasi içerik taşıdığı söylenebilir. Kurucu devletlerin bileşimi dikkate alındığında D-8'in bölgeselden ziyade küresel bir yapılanma olduğu görülür. Bununla birlikte örgüt; üye devletlerin diğer uluslararası veya bölgesel örgütlere üyeliklerinden kaynaklanan ikili veya çok taraflı yükümlülüklerini zedelemeyeceğini belirtmektedir.

D-8; BM Genel Kurulunda gözlemci statüsü ile yer almakta, WMU (World Maritime University) ile niyet mektubu; OIC (Organisation of Islamic Cooperation), AARDO (African-Asian Rural Development Organisation), ECO (Economic Cooperation Organisation), BSEC (Black Sea Economic Cooperation Organisation), ISC (Islamic World Science Citation Center), IYF (International Youth Federation), TİKA (Turkish Cooperation and Coordination Agency), ARDSI (Agricultural ve Rural Development Support Institution), UCLG-MEWA (United Cities and Local Governments-Middle East and West Asia) mutabakat anlaşması imzalamış bulunmaktadır.

20 yıllık bir geçmişi olmasına rağmen D-8'in, tıpkı 24 yıl önce kurulan KEİB/BSEC (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü) gibi kurumsal yapılanmasını tamamlayamadığı görülmektedir (Kapsamlı bir değerlendirme için bkz. Bocutoğlu (2014, 2015a). 8-9 Eylül 2014'te İstanbul'da toplanan D-8 Aksakallılar Gurubu (D-8 Eminent Persons Group) da bu kurumsal zaafın altını çizmektedir (D-8 Journal, 2015, s. 10).

Aksakallılar Gurubuna göre; üye devletler öncelikli alanlar başta olmak üzere uzlaştıkları işbirliği alanlarında yardımlaşmada *ciddi* ve kararlı olmalı, başta bütçe ve personel gibi fiziki kurumsal alt yapı, özel sektörün işbirliği alanlarına katılımını teşvik edecek işbirliği çerçevesi, sektörel işbirliği için kredi ve finans mekanizması geliştirilmeli, üzerinde uzlaşılan yasal enstrümanlara riayet edilmeli, örgüt içindeki çalışma gurupları ile eylem gücündeki atalet giderilmeli ve örgüt için kapsamlı bir eylem planı hazırlanmalıdır. Bu amaçla acilen; örgütün tüzüğü onaylanmalı, özel sektörün işbirliği alanlarına çekilmesini temin edecek bir kurumsal çerçeve sağlanmalı, örgüt içinde bir "yatırım fonu" veya "ticaret ve kalkınma bankası" kurulmalı, örgütün yasal bütçesinin artırılması ve "fizibilite ve genel maksat fonu" tesis edilmeli, 2014 sonrası Kalkınma Eylem Planı ile programların uygulanması için bir faaliyet takvimi hazırlanmalı ve nihayet örgütün diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerdeki eşgüdüm rolünün artırılması önerilmektedir. *Örgüt tüzüğünün üye ülkelerinin tamamınca henüz onaylanmamış olması da*, örgütün kurumsal kapasitesi hakkında yeterli bilgiyi sağlamaktadır.

3. D-8 DEVLETLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KAPSAYICI BÜYÜME

3.1. IBRD'ye Göre D-8 Devletleri

IBRD, 2006 yılı itibariyle seçilmiş bazı ülkelerin, OECD ülkelerinin FBGSYİH'larını yakalayabilmesi için gerekli olan yıl sayısını hesaplamıştır (IBRD (2008, ss. 112-113). Bu hesaplama aşağıdaki varsayımlara dayanmaktadır:

- Seçilmiş ülkeler 2006 yılından itibaren, 1996-2006 döneminde kaydettikleri en yüksek FBGSYİH büyüme hızıyla büyümeye devam edecektir. IBRD, bu FBGSYİH büyüme hızı seçiminin keyfi olduğunu kabul etmekte, matematiksel hesaplamayı mümkün kıldığı için kullanılabilirliğini ileri sürmekte, ancak sonuçların yorumlanmasında ihtiyatlı davranılması gerektiğini salık vermektedir.
- OECD ülkelerinin FBGSYİH'ları, 2006 yılından itibaren uzun dönemde % 2 oranında büyüyecektir.
- 2006 yılı itibariyle OECD ülkelerinin FBGSYİH ortalaması 30 897 \$, 1996-2006 dönemindeki FBGSYİH maksimum büyüme hızı % 3.08 ve ortalama büyüme hızı % 2.04'tür.

Bu üç varsayımı dikkate alarak, D-8 devletlerinin 2006 yılından itibaren OECD ülkelerinin FBGSYİH rakamını yakalayabilmeleri için gerekli olan süreler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. D-8 Devletlerinin 2006 Yılından itibaren OECD Ülkelerinin FBGSYİH'sını Yakalayabilmesi için Gerekli Yıl Sayısı

D-8 Ülkeleri	FBDGSYİH (\$) (2006)	1996-2006 Büyüme Hızı (%)		OECD Ülkelerini Yakalamak İçin Gerekli Büyüme Hızı (%)		OECD Ülkelerini Yakalamak İçin Gerekli Yıl Sayısı
		Max.	Ort.	2050	2100	
Malezya	10 091	6.4	2.2	4.7	3.3	35
Türkiye	7 842	8.3	2.7	5.3	3.5	28
Mısır	4 031	4.9	2.7	6.9	4.3	118
Endonezya	3 570	4.3	1.3	7.2	4.4	181
İran	7 405	5.9	3.2	5.4	3.6	54
Nijerya	1 008	8.0	1.8	10.3	5.8	74
Pakistan	2 206	4.8	1.8	8.3	4.9	159
Bengaldeş	1 916	3.8	3.5	8.7	5.1	163

Kaynak: IBRD, 2008: s. 113'den derlenmiştir.

Tablonun dayandığı varsayımlardan (b) varsayımı makul görölse de, (a) varsayımının gerçekçi olmadığını dikkate almak gerekir. Nitekim Türkiye'nin 2006 yılından itibaren kesintisiz olarak % 8.3'lük bir hızla büyümesiyle, OECD standartlarını 28 yılda yakalayacağı öngörülmektedir. Türkiye'nin öngörülen büyüme hızını kesintisiz olarak 28 yıl boyunca sürdürmeyeceği, 2006-2015 büyüme rakamlarının tetkikinden kolayca anlaşılır.

Bununla birlikte, Tablo 1'nin incelenmesinden, D-8 devletleri içinde Türkiye, Malezya ve İran'ın OECD standartlarını yakalamada göreceli olarak daha avantajlı bir konumda oldukları sonucuna ulaşılabilir. Bununla birlikte D-8 devletlerinin OECD standartlarını yakalamak için gerek duydukları yıl sayısı hesabı gerçekçi değildir.

3.2. Dünya Ekonomik Forumu'na Göre D-8 Devletleri

3.2.1. Dünya Ekonomik Forumu'nun Metodolojisi

D-8 devletlerinin sürdürülebilir kapsayıcı büyüme açısından değerlendirildiği bu bildiriye, Dünya Ekonomik Forumu (DEF) bünyesinde Samans, Blanke, Corrigan ve Drzeniek tarafından 2015 yılında hazırlanan "The Inclusive Growth and Development Report" adlı çalışmanın (Samans vd., 2015) verileri kullanılmıştır. Adı geçen çalışmanın belli başlı metodolojik özellikleri şöyle özetlenebilir (Samans vd., 2015, ss. 8-13):

1. Raporun kapsadığı 112 ülke; yüksek gelir dilimi ülkeleri, üst-orta gelir dilimi ülkeleri, alt-orta gelir dilimi ülkeleri ve düşük gelir dilimi ülkeleri olmak üzere dört sınıfa ayrılmıştır. FBDGSYİH'sı 17 000 \$'dan büyük ülkeler yüksek gelirli, 6 000-16 999 \$ diliminde yer alan ülkeler üst-orta gelirli, 1 320-5 999 \$ diliminde yer alan ülkeler alt-orta gelirli ve 1 320 \$'dan az olan ülkeler ise düşük gelirli ülkeler gurubuna girmektedir. Söz konusu 112 ülkenin 30'u yüksek gelir diliminde, 26'sı üst-orta gelir diliminde, 38'i alt-orta gelir diliminde ve nihayet 18'i de düşük gelir diliminde bulunmaktadır. D-8 devletleri arasında yüksek gelir dilimine mensup ülke bulunmamaktadır. Buna karşılık D-8 devletlerinden Malezya ve Türkiye üst-orta; Mısır, Endonezya, İran, Nijerya ve Pakistan alt-orta ve nihayet Bangladeş düşük gelir gurubunda yer almaktadır.
2. Rapordaki ülkelerarası karşılaştırmalar, sadece aynı gelir diliminde yer alan ülkeler arasında yapılabilir. Buna göre, mesela, üst-orta gelir gurubundaki göstergeler ile ilgili ülkelerarası karşılaştırmalar, yalnız üst-

- orta gelir diliminde yer alan ülkeler bakımından anlamlıdır. Düşük gelir dilimi ile yüksek gelir dilimi ülkeleri arasında herhangi bir karşılaştırma yapmak anlamsız olduğu gibi, alt ve üst orta gelir dilimindeki ülkelere arasında karşılaştırma yapmak ta aynı ölçüde anlamsızdır. Bildirideki karşılaştırmalar bu metodolojik özellik dikkate alınarak okunmalıdır.
3. Raporda iktisadi büyüme ve rekabetçilik, gelir eşitliği ve kuşaklararası eşitlikten oluşan üç adet “*Ulusal Anahtar Performans Göstergesi*” yer almaktadır. Bunlardan iktisadi büyüme ve rekabetçilik göstergesi; temel göstergelerin rekabetçilik, işgücü verimliliği ve sürdürülebilir iktisadi büyüme açısından yeterliliğini ölçmektedir. Gelir eşitliği; transfer öncesi ve sonrası gelirin toplumdaki geniş tabana yayılma derecesini, hayat standardındaki ortalama ilerlemeyi, yoksulluk oranlarını, gelişmiş ülkelerdeki emek geliri payını ve orta sınıf hane halkının, üst-orta gelir gurubu içindeki payını ölçmektedir. Nihayet kuşaklararası eşitlik, nesiller arası eşitlik meselesine doğal sermayedeki aşınma (çevre duyarlılığı) ve toplumun borç yükü (dış borç duyarlılığı) açısından bakarak, mevcut ekonomik performansın gelecek kuşaklara yüklediği maliyetin derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır.
 4. Raporda, özetle verimli istihdama katılım ve ortalama hane halkı gelirindeki artış ile ifade edilen sürdürülebilir kapsayıcı büyüme çıktılarını etkileyen politika ve kurumsal sağlamlık alanları 7 ana sütun ve 15 alt sütundan meydana gelen bir “*Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi*” içinde toplanmıştır. Çerçeve içinde yer alan 7 ana sütun sırasıyla eğitim ve beceri geliştirme, istihdam ve işgücü getirileri, varlık inşası ve girişimcilik, reel ekonomik yatırımlara finansal aracılık, yolsuzluk ve rantlar, temel hizmetler ve altyapı ile finansal transferlerden oluşmaktadır. Bu 7 ana sütunu destekleyen 15 alt sütun ise eğitim ve beceri geliştirme sütununu destekleyen erişim, kalite ve eşitlik; istihdam ve işgücü getirileri sütununu destekleyen verimli istihdam, ücret ve ücret dışı emek gelirleri; varlık inşası ve girişimcilik sütununu destekleyen küçük işletme sahipliği, konut ve finansal varlık sahipliği; reel ekonomik yatırımlara finansal aracılık sütununu destekleyen finansal sisteme erişim ve özel yatırımlara aracılık; yolsuzluk ve rantlar sütununu destekleyen iş ve siyaset etiği ve rantların yoğunlaşması; temel hizmetler ve altyapı sütununu destekleyen temel ve dijital altyapı ve sağlık hizmetleri ve alt-

yapısı ile finansal transferler sütununu destekleyen vergi sistemi ve sosyal güvenlik alt sütunlarından meydana gelmektedir. Bu 7 ana ve 15 alt sütun, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme açısından ülkelerin adeta röntgenini çekmekte, bu amaç için gerekli olan yapısal ve kurumsal özelliklerini ortaya koymaktadır. Sağlam bir orta sınıf inşa eden, fakirlik ve sosyal dışlanmayı azaltan toplumların; sürdürülebilir kapsayıcı büyüme alanında daha etkin yapılar, iktisadi kurumlar oluşturmaya ve teşvik mekanizmaları geliştirmeye eğilimli olduğu görülmektedir.

5. Raporda 112 ülkenin sürdürülebilir kapsayıcı büyümesini ölçmek ve değerlendirmek amacıyla kullanılan göstergelere, her gelir dilimindeki ülkeler için 1'den 5' kadar rakamsal değerler verilmiştir. Buna göre 1 değerine sahip olan göstergenin en zayıf, 5 değerine sahip göstergenin ise en güçlü gösterge olduğu sonucu çıkmaktadır. Ara değerlerde de bu akıl yürütme kullanılmaktadır. Ek Tablo 11'de görüldüğü üzere 1-5 değerlendirme ölçeğinin tek istisnası, Büyüme ve Rekabet Gücü İndeksi (GCI)'nin 1 en düşük ve 7 en yüksek değerleri göstermek üzere 1-7 ölçeğiyle değerlendirilmesidir.
6. Rapor, nihayet, "*Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi*" ile "*Ulusal Anahtar Performans Göstergesi*" ile ulaştığı sonuçları "*Ülke Profilleri*" başlığı altında özetlemekte, farklı gelir dilimi ve gelişmişlik seviyesinde bulunan 112 ülkenin sürdürülebilir kapsayıcı büyüme açısından durumlarını ortaya koymaktadır.

3.2.2. Raporun 112 Ülke İçin Ulaştığı Genel Sonuçların Özeti

DEF bünyesinde hazırlanan ve metodolojisi yukarıda verilen raporun ulaştığı 6 temel sonuç şöyle özetlenebilir (Samans vd., 2015,ss. viii-ix):

1. Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme açısından incelemeye alınan 112 ülkeden her birinin performansı iyileştirmeye açıktır. Performans bakımından ülkeler arasında ve ülkeler içinde önemli farklılıklar bulunmaktadır. Tek başına bir ülke göstergelerin tamamında en yüksek performansa (5 puan) sahip olmadığı gibi, hiç bir ülke 15 alt sütunun tamamında da ortalamanın (2.5 puan) üstünde bir performansa sahip değildir.
2. İktisat politikası amaçları bakımından, sosyal katılım (gelir dağılımı eşitliği) ile rekabetçi iktisadi büyüme amaçları arasında bir değiş-tokuş bulunmamaktadır. Aynı anda hem eşitlikçi hem de büyümeci politikalar geliştirmek mümkündür.

3. Büyük ölçekli finansal transferler, rekabetçi bir büyüme için vazgeçilmez olmadığı gibi, sosyoekonomik katılımın genişletilmesi için de vazgeçilmez değildir.
4. Sosyal kapsayıcılığı destekleyen politikalar ve kurumlar, sadece yüksek gelir dilimindeki ülkelere has bir ayrıcalık değildir.
5. İncelemeye alınan 122 ülke arasında önemli derecede bölgesel ve kültürel benzerlikler mevcuttur.
6. Pratik ve olgularla desteklenen bir perspektiften bakıldığında, gelir eşitsizliği ve sosyal kapsayıcılık konusundaki tartışmalar, son derece sığ ve gereksiz derecede polemiklerle doludur. Esasen, aynı anda hem emekten hem de sermayeden yana olmak, böylece sosyal kapsayıcılık ile piyasa etkinliğini birlikte savunmak mümkündür.

4.2.3. Ulusal Anahtar Performans Göstergelerine Göre D-8 Devletleri

DEF Raporunun ulusal anahtar performans göstergeleri; büyüme ve rekabet gücü, gelir eşitliği ve kuşaklararası eşitlikten oluşmaktadır. D-8 devletlerinde büyüme ve rekabet gücü göstergeleri Ek Tablo 1'de, gelir eşitliği Ek Tablo 2'de ve kuşaklararası eşitlik Ek Tablo 3'te verilmiştir.

D-8 devletlerinin ulusal anahtar performans göstergelerine göre konumları, Ek Tablo 1, 2 ve 3'e göre hazırlanan Tablo 2'de görülebilir.

Tablo 2. D-8 Devletlerinin Anahtar Performans Göstergelerine Göre Kendi Gelir Dilimleri İçindeki Konumları (- Ortalama Altı, + ortalama Üstü, * Mükemmel)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	Ortalama Puanı (Tam Puan 5)
Malezya	-	*	-	+	+	+	*	+	*	-	3.4 +
Türkiye	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	3.1 +
Mısır	-	-	-	*	*	+	+	+	-	-	2.7 +
Endonezya	+	*	+	-	-	-	+	-	*	+	3.4 +
İran	-	+	-	+	+	+	-	*	-	*	3.4 +
Nijerya	*	-	+	-	-	-	-	-	*	*	2.7 +
Pakistan	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-	2.0 -
Bangladeş	*	+	+	-	+	+	+	+	-	-	3.1 +

Kaynak: Ek Tablo 1, 2, 3'den üretilmiştir.

Parantez içindeki rakamların anlamı: (1) FBGSYİH (\$) Büyüme Oranı, (2) Büyüme ve Rekabet Gücü İndeksi, (3) İşgücü Verimliliği Büyüme Oranı, (4) GİNİ Transfer Öncesi, (5) GİNİ Transfer Sonrası, (6) Yoksulluk Oranı, (7) Ortalama Hanehalkı Gelir Artışı, (8) Orta Sınıfın (Günde 10-50 \$ Kazananların) Toplam Nüfus

İçindeki Payı, (9) Doğal Sermaye, (10) Kamu Borcu/GSYİH, Ortalama Puan = gösterge puanları toplamı /gösterge sayısı,

Tablonun incelenmesinden elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Üst-orta gelir dilimi içinde yer alan 26 ülke içinde Malezya, büyüme ve rekabet gücünde, ortalama hane halkı gelirindeki artış ve doğal sermayede mükemmelliği yakalamış; transfer öncesi ve sonrası GİNİ'de, yoksulluk oranında ve ortalama nüfusun toplam nüfus içindeki payında ortalamanın üstüne çıkmış; büyüme oranı, işgücü verimliliği artışı ve kamu borcunda ortalamanın altında kalmıştır. Ortalama puanı 3.4'tür. Buna karşılık Türkiye, hiç bir göstergede mükemmeli yakalayamamış olmasına karşın, yoksulluk oranı hariç diğer bütün göstergelerde, kendi gelir dilimi içindeki ülkelere göre, ortalamanın üstünde bir performans göstermiştir. Ortalama Puanı 3.1'dir.
2. Alt-orta gelir dilimindeki 38 ülke içinde Endonezya ve İran 3.4'lük ortalama puanları ile öne çıkmaktadır.
3. Düşük gelir diliminde Bengaldeş'in 18 ülke içinde 3.1'lik bir ortalama puan ile ortalama üstü bir performans gösterdiği anlaşılmaktadır.
4. D-8 devletleri içinde üst-orta gelir diliminde yer alan Malezya ve Türkiye'nin, sürdürülebilir kapsayıcı büyümeyi ölçen anahtar performans göstergelerinde, kendi gelir dilimleri içinde ortalama üstü bir başarı yakalamış olmalarına karşılık, yüksek gelir dilimine atlamalarını sağlayacak bir mükemmelliğe henüz ulaşmadıkları söylenebilir. Türkiye'nin bütün göstergelere yayılmış ortalama üstü istikrarlı konumu dikkat çekicidir.
5. Alt-orta gelir diliminde yer alan Endonezya ve İran'ın sürdürülebilir kapsayıcı büyümede, kendi gelir dilimi içinde, ortalama üstü bir başarı gösterdikleri görülmektedir.
6. Ortalama puanları dikkate alındığında, farklı gelir dilimlerinde yer alan Malezya, Türkiye, Endonezya ve İran'ın, D-8'in başarısında anahtar rol oynayabileceği öngörülebilir.

3.2.4.Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesine Göre D-8 Devletleri

DEF Raporunun büyüme ve kalkınma çerçevesine göre; D-8 devletlerinde eğitim Ek Tablo 4'te, istihdam ve işgücü geliri Ek Tablo 5'te, varlık inşası ve girişimcilik

Ek Tablo 6’da, reel ekonomik yatırımlara finansal aracılık Ek Tablo 7’de, yolsuzluk ve rantlar Ek Tablo 8’de, temel hizmetler ve altyapı Ek Tablo 9’da ve mali transferler Ek Tablo 10’da verilmiştir.

D-8 devletlerinin kapsayıcı büyüme ve kalkınma çerçevesine göre konumları, Ek Tablo 4, 5, 6, 7, 8, 9, ve 10’a göre hazırlanan Tablo 3’te görülebilir.

Tablo 3. D-8 Devletlerinin Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesine Göre Konumları (- Ortalama Altı, + ortalama Üstü, * Mükemmel)

	a	b	c	d	e	f	g	h	ı	i	j	k	l	m	n	o	ö	p	r	s	ş	t	X
Malz.	+	*	+	+	*	*	+	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+	*	-	4.5
Türk.	+	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	*	-	-	-	3.1	
Mısır	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+	*	+	-	-	+	2.1	
Endo.	+	+	*	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	*	+	+	+	+	+	+	+	3.5	
İran	.	+	+	.	-	-	-	*	*	*	+	*	-	+	+	*	+	+	+	*	*	+	3.2
Njrya	.	-	.	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	1.5
Pkstn	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-	+	-	*	-	-	-	-	-	-	1.9
Bngld	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	+	*	+	-	*	-	-	-	-	-	+	2.1

Kaynak: Ek Tablo 4,5,6,7,8,9,10’dan üretilmiştir.

Parantez içindeki harflerin anlamı: a) Eğitim ve Beceri Geliştirme, b) Eğitime Erişim, c) Eğitimin Kalitesi, d) Eğitimde Eşitlik, e) İstihdam ve İşgücü Gelirleri, f) Verimli İstihdam, g) Ücret ve Ücret Dışı Emek Gelirleri, h) Varlık İnşası ve Girişimcilik, ı) Küçük İşletme Sahipliği, i) Konut ve Finansal Varlık Sahipliği, j) Reel Ekonomik Yatırımlara Finansal Aracılık, k) Finansal Sistemin Kapsayıcılığı, l) Özel Sektör Yatırımlarına Aracılık, m) Yolsuzluk ve Rantlar, n) İş Etiği ve Siyasi Etik, o) Rantların Yoğunlaşması, ö) Temel Hizmetler ve Altyapı, p) Temel ve Dijital Altyapı, r) Sağlık Hizmetleri ve Altyapısı, s) Mali Transferler, ş) Vergi Yasası, t) Sosyal Güvence, X) Ortalama Puan = gösterge puanları toplamı /gösterge sayısı, (Tam Puan 5), (.) veri yok.

Tablonun incelenmesinden elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Üst-orta gelir dilimi içinde yer alan 26 ülke içinde Malezya, eğitime erişimde, istihdam ve işgücü gelirlerinde, verimli istihdamda, varlık inşası ve girişimcilikte, konut ve finansal varlık sahipliğinde, reel ekonomik yatırımlara finansal aracılıkta, finansal sistemin kapsayıcılığı, özel sektör yatırımlarına aracılık, yolsuzluk ve rantlarda, iş etiği ve siyasi etikte, rantların yoğunlaşmasında, temel hizmetler ve altyapıda, temel ve dijital altyapıda, sağlık hizmetleri ve altyapısı ve vergi yasasında mükemmelliği yakalamış; sosyal güvence dışındaki göstergelerde ortalama

üstü bir performans göstermiştir. Ortalama puanı 4.5'tir. Buna karşılık Türkiye, sadece sağlık hizmetleri ve altyapısında mükemmeli yakalamış; eğitim ve beceri geliştirmede, eğitimin kalitesi, eğitimde eşitlikte, varlık inşası ve girişimcilikte, küçük işletme sahipliğinde, konut ve finansal varlık sahipliğinde, reel ekonomik yatırımlara finansal aracılıkta, finansal sistemin kapsayıcılığında, özel sektör yatırımlarına aracılıkta, yolsuzluk ve rantlarda, iş etiği ve siyasi etikte, rantların yoğunlaşmasında, temel hizmetler ve altyapıda, temel ve dijital altyapıda ortalamasının üstünde bir performans göstermiştir. Ortalama Puanı 3.1'dir.

2. Alt-orta gelir dilimindeki 38 ülke içinde Endonezya 3.5'lik ve İran 3.2'lik ortalama puanları ile ortalama üstü performanslarıyla öne çıkmaktadır.
3. Düşük gelir diliminde Bangladeş'in 18 ülke içinde 2.1'lik bir ortalama puan ile ortalama altı bir performans gösterdiği anlaşılmaktadır.
4. D-8 devletleri içinde üst-orta gelir diliminde yer alan Malezya ve Türkiye; alt-orta gelir diliminde yer alan Endonezya ve İran'ın sürdürülebilir kapsayıcı büyüme çerçevesindeki kendi gelir dilimlerine göre ortalama üstü başarılarıyla dikkat çekmekte ve D-8'in başarısında anahtar rol oynayabilecek üyeler olarak öne çıkmaktadır.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

D-8 devletleri içinde Malezya, Türkiye, Endonezya ve İran'ın, DEF raporu verilerine göre, sürdürülebilir kapsayıcı büyümede kendi gelir diliminde yer alan ülkelere göre ortalama üstü bir performans gösterdikleri söylenebilir. Bu nedenle genel değerlendirme ve sonuç bölümünde bu dört ülke üzerinde durulacak, diğerleri dikkate alınmayacaktır.

Büyüme ve Rekabet Gücü göstergeleri bakımından Malezya'nın güçlü yönleri; büyüme ve rekabet gücü indeksi, ortalama hane halkı gelir artışı, transfer öncesi GİNİ değerleri, doğal sermaye ve orta sınıfın toplam nüfus içindeki payıdır. Zayıf yönleri ise FBGYİH büyüme oranı, işgücü verimliliği, kamu borcu/GSYİH oranıdır. *Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi* açısından Malezya'nın sosyal güvence dışında, bütün göstergelerde güçlü olduğu görülmektedir. Zayıf olduğu tek gösterge çalışanların sosyal güvenliğidir.

Büyüme ve Rekabet Gücü göstergeleri bakımından Türkiye'nin güçlü yönleri; büyüme ve rekabet gücü indeksi ve transfer öncesi GİNİ katsayısı olup zayıf yönü

yoksulluk oranıdır. *Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi* bakımından Türkiye; sağlık hizmetleri ve alt yapısı, temel hizmetler ve alt yapı, temel ve dijital altyapı, eğitim ve beceri geliştirme, eğitimde eşitlik, varlık inşası ve girişimcilik, küçük işletme sahipliği, reel ekonomik yatırımlara finansal aracılık, finansal sistemin kapsayıcılığı, yolsuzluk ve rantlar, iş etiği ve siyasi etik göstergeleri bakımından güçlü iken; verimli istihdam, istihdam ve işgücü gelirleri, mali transferler, vergi yasası, sosyal güvence, eğitime erişim, ücret ve ücret dışı emek gelirleri göstergeleri bakımından zayıf durumdadır. DEF'in yoksulluk oranı hesaplamalarında, Türkiye'deki kayıt dışı sosyal yardımları dikkate almadığını belirtmek gerekir.

Büyüme ve Rekabet Gücü göstergeleri bakımından Endonezya'nın güçlü yönleri; doğal sermaye, büyüme ve rekabet gücü indeksi, FBGSYİH büyüme oranı, işgücü verimliliği, ortalama hane halkı gelir artışı ve kamu borcu/GSYİH oranıdır. Zayıf yönleri ise; orta sınıfın toplam gelir içindeki payı, transfer öncesi ve sonrası GİNİ katsayıları ile yoksulluk oranıdır. *Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi* bakımından Endonezya; iş etiği ve siyasi etik, varlık inşası ve girişimcilik, konut ve finansal varlık sahipliği, reel ekonomik yatırımlara finansal aracılık, finansal sistemin kapsayıcılığı, özel sektör yatırımlarına aracılık, yoksulluk ve rantlar, temel hizmetler ve altyapısı, temel ve dijital altyapı ve vergi yasası göstergelerinde güçlü; istihdam ve işgücü gelirleri, ücret ve ücret dışı işgücü gelirleri ile küçük işletme sahipliğinde zayıf bir performans sergilemektedir.

Büyüme ve Rekabet Gücü göstergeleri bakımından İran'ın güçlü yönleri; orta sınıfın toplam nüfus içindeki payı, kamu borcu/GSYİH oranı, büyüme ve rekabet gücü indeksi, transfer öncesi ve sonrası GİNİ katsayısı, yoksulluk oranı iken zayıf yönleri; doğal sermaye, ortalama hane halkı gelir artışı, FBGSYİH artış oranı ve işgücü verimliliğidir. Eğitim ve beceri geliştirme ile eğitimde eşitlik değişkenlerinde verisi bulunmayan İran, *Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi* bakımından; özel sektör yatırımlarına aracılık, istihdam ve işgücü gelirleri, verimli istihdam ile ücret ve ücret dışı işgücü gelirleri değişkenleri dışında başarılı bir performans sergilemektedir.

Sürdürülebilir kapsayıcı büyüme en öz haliyle; ekonominin bütün sektörlerini kapsayan, ülkenin çalışma yaşındaki nüfusu için verimli istihdam imkânları yaratan ve yoksulluğu azaltan sürdürülebilir bir çıktı büyümesi olarak tanımlandığına göre; *D-8 devletlerinin –genel olarak sürdürülebilir niteliği tartışmalı- belirli bir iktisadi büyüme seviyesini yakaladıkları, ancak söz konusu büyümenin, Ma-*

lezya örneği dışında, ülkenin çalışma yaşındaki nüfusu için verimli istihdam yaratan ve yoksulluğu azaltan özellikler taşımadiğı söylenebilir. D-8'in amaçları dikkate alındığında, hem ülkeler hem de örgüt olarak, önlerinde kat etmeleri gereken uzun mesafeler bulunduğu gözlenmektedir.

Kuruluşundan bu yana 20 yıl geçmiş olmasına rağmen D-8 örgüt tüzüğünün üye ülkelerinin tamamınca henüz onaylanmamış olması dikkate alındığında, D-8 devletlerinin 2014 yılında toplanan Aksakallılar Gurubunun önerilerini hayata geçirerek işe başlamaları, küresel hedeflerden önce, ulusal ve bölgesel hedeflere odaklanmaları, sürdürülebilir kapsayıcı büyüme alanındaki zayıf göstergelerini güçlendirecek politikalar geliştirmeleri kuvvetle önerilir.

5. EKLER

Ek Tablo 1. D-8 Devletlerinde Büyüme ve Rekabet Gücü (1 En Düşük-5 En Yüksek)

Üst-Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 6000-16 999\$) 26 Ülke İçinde	FBGSYİH (\$) Büyüme Oranı (2005-2014) %	Büyüme ve Rekabet Gücü İndeksi (GCI) (2014-2015) (1 En Düşük- 7 En Yüksek) (1-5 Ölçeğine Uyarlanmıştır)	İşgücü Verimliliği (SGP\$) Büyüme Oranı (2003-2012) %
Malezya	2	5	2
Türkiye	3	4	3
Alt-Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320-5 999\$) 38 Ülke İçinde			
Mısır	2	1	1
Endonezya	4	5	4
İran	2	4	2
Nijerya	5	1	4
Pakistan	2	1	1
Düşük Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320\$'dan Az) 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	5	4	3

Kaynak: Samans, R. vd. (2015), The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss. 24-26. Sütunların birimleri için s. 67'ye bakınız. Ek Tablo 11'e dayanarak ağırlıklandırılmıştır.

Kuruluşunun 20. Yılında Sürdürülebilir Kapsayıcı Büyüme Açısından D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü Üye Devletlerinin Mevcut Durumu: Dünya Ekonomik Forumu Verileri İle Bir Değerlendirme

Ek Tablo 2. D-8 Devletlerinde Gelir Eşitliği (1 En Düşük-5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 6000-16 999\$) 26 Ülke İçinde	GİNİ Transfer Öncesi (2013) (0-100 Ölçeğinde)	GİNİ Transfer Sonrası (2013) (0-100 Ölçeğinde)	Yoksulluk Oranı (2012) (Nüfusun Yüzdesi) %	Ortalama Hanehalkı Gelir Artışı (2001-2011) (SGP\$/Gün) %
Malezya	4	3	3	5
Türkiye	4	3	2	3
Alt Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320-5 999\$) 38 Ülke İçinde				
Mısır	5	5	4	3
Endonezya	2	2	2	4
İran	4	4	4	1
Nijerya	2	2	1	2
Pakistan	4	4	1	2
Düşük Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320\$'dan Az) 18 Ülke İçinde				
Bangladeş	2	2	3	4

Kaynak: Samans, R. vd. (2015), The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss. 24-26. Sütunların birimleri için s. 67'ye bakınız. Ek Tablo 12'ye dayanarak ağırlıklandırılmıştır

Ek Tablo 3. D-8 Devletlerinde Kuşaklararası Eşitlik (1 En Düşük-5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 6000-16 999\$) 26 Ülke İçinde	Orta Sınıfın (Günde 10-50 \$ Kazananların) Toplam Nüfus İçindeki Payı (2011)	Doğal Sermaye (2012) (Düzeltilmiş Net Tasarruflar (ANS)/GSMG) %	Kamu Borcu/GSYİH (2013) %
Malezya	4	5	1
Türkiye	3	3	3
Alt Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320-5 999\$) 38 Ülke İçinde			
Mısır	4	1	1
Endonezya	2	5	4
İran	5	1	5
Nijerya	1	5	5
Pakistan	1	3	1
Düşük Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320\$'dan Az) 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	4	1	2

Kaynak: Samans, R. vd. (2015), The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss. 24-26. Sütunların birimleri için s. 67'ye bakınız. Ek Tablo 13'e dayanarak ağırlıklandırılmıştır.

Ek Tablo 4. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde Eğitim (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	Eğitim ve Beceri Geliştirme	Eğitime Erişim	Eğitimin Kalitesi	Eğitimde Eşitlik
Malezya	3	5	4	3
Türkiye	4	2	3	4
Alt Orta Gelir Di- limi 38 Ülke İçinde				
Mısır	2	3	1	3
Endonezya	4	4	5	4
İran	Bilgi Yok	3	4	Bilgi Yok
Nijerya	Bilgi Yok	1	Bilgi Yok	1
Pakistan	1	1	1	3
Düşük Gelir Di- limi 18 Ülke İçinde				
Bangladeş	1	1	1	1

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Ek Tablo 5. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde İstihdam ve İşgücü Geliri (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	İstihdam ve İşgücü Gelirleri	Verimli İstihdam	Ücret ve Ücret Dışı Emek Gelirleri
Malezya	5	5	4
Türkiye	1	1	2
Alt Orta Gelir Dilimi 38 Ülke İçinde			
Mısır	1	1	1
Endonezya	2	3	1
İran	1	1	1
Nijerya	3	3	2
Pakistan	1	3	1
Düşük Gelir Dilimi 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	2	3	1

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Kuruluşunun 20. Yılında Sürdürülebilir Kapsayıcı Büyüme Açısından D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü Üye Devletlerinin Mevcut Durumu: Dünya Ekonomik Forumu Verileri İle Bir Değerlendirme

Ek Tablo 6. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde Varlık İnşası ve Girişimcilik (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	Varlık İnşası ve Girişimcilik	Küçük İşletme Sahipliği	Konut ve Finansal Varlık Sahipliği
Malezya	5	4	5
Türkiye	4	4	3
Alt Orta Gelir Dilimi 38 Ülke İçinde			
Mısır	2	2	3
Endonezya	4	1	4
İran	5	5	5
Nijerya	1	1	1
Pakistan	3	2	3
Düşük Gelir Dilimi 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	1	1	3

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Ek Tablo 7. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde Reel Ekonomik Yatırımlara Finansal Aracılık (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	Reel Ekonomik Yatırımlara Finansal Aracılık	Finansal Sistemin Kapsayıcılığı	Özel Sektör Yatırımlarına Aracılık
Malezya	5	5	5
Türkiye	4	4	3
Alt Orta Gelir Dilimi 38 Ülke İçinde			
Mısır	1	1	1
Endonezya	4	4	4
İran	3	5	1
Nijerya	1	2	1
Pakistan	1	2	2
Düşük Gelir Dilimi 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	4	3	5

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Ek Tablo 8. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde Yolsuzluk ve Rantlar (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	Yolsuzluk ve Rantlar	İş Etiği ve Siyasi Etik	Rantların Yoğunlaşması
Malezya	5	5	5
Türkiye	4	4	3
Alt Orta Gelir Dilimi 38 Ülke İçinde			
Mısır	2	3	1
Endonezya	4	5	3
İran	4	3	5
Nijerya	2	1	4
Pakistan	3	1	5
Düşük Gelir Dilimi 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	3	1	5

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Ek Tablo 9. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde Temel Hizmetler ve Altyapı (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	Temel Hizmetler ve Altyapı	Temel ve Dijital Altyapı	Sağlık Hizmetleri ve Altyapısı
Malezya	5	5	5
Türkiye	4	4	5
Alt Orta Gelir Dilimi 38 Ülke İçinde			
Mısır	4	5	3
Endonezya	3	4	3
İran	4	4	4
Nijerya	1	1	1
Pakistan	1	2	1
Düşük Gelir Dilimi 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	1	1	1

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Kuruluşunun 20. Yılında Sürdürülebilir Kapsayıcı Büyüme Açısından D-8 İktisadi İşbirliği Örgütü Üye Devletlerinin Mevcut Durumu: Dünya Ekonomik Forumu Verileri İle Bir Değerlendirme

Ek Tablo 10. D-8 Devletlerinde Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesinde Mali Transferler (1 En Düşük, 5 En Yüksek)

Üst Orta Gelir Dilimi 26 Ülke İçinde	Mali Transferler	Vergi Yasası	Sosyal Güvence
Malezya	4	5	1
Türkiye	2	2	2
Alt Orta Gelir Dilimi 38 Ülke İçinde			
Mısır	2	1	3
Endonezya	3	4	3
İran	5	5	4
Nijerya	1	3	1
Pakistan	1	2	2
Düşük Gelir Dilimi 18 Ülke İçinde			
Bengaldeş	2	2	3

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss.28-34

Ek Tablo 11. D-8 Devletlerinde Büyüme ve Rekabet Gücü

Üst-Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 6000-16 999\$) 26 Ülke İçinde	FBGSYİH (\$) Büyüme Oranı (2005-2014) %	Büyüme ve Rekabet Gücü İndeksi (GCI) (2014-2015) (1 En Düşük- 7 En Yüksek)	İşgücü Verimliliği (SGP\$) Büyüme Oranı (2003-2012) %
Malezya	3.19	5.16	1.98
Türkiye	3.61	4.46	2.47
Alt-Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320-5 999\$) 38 Ülke İçinde			
Mısır	2.83	3.60	0.46
Endonezya	4.30	4.57	3.59
İran	1.54	4.03	1.61
Nijerya	5.89	3.44	4.09
Pakistan	2.44	3.42	0.55
Düşük Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320\$'dan Az) 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	4.98	3.72	2.77

Kaynak: Samans, R. vd. (2015),The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss. 24-26. Sütunların birimleri için s.67'ye bakınız.

Ek Tablo 12. D-8 Devletlerinde Gelir Eşitliği

Üst Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 6000-16 999\$) 26 Ülke İçinde	GİNi Transfer Öncesi (2013) (0-100 Ölçeğinde)	GİNi Transfer Sonrası (2013) (0-100 Ölçeğinde)	Yoksulluk Oranı (2012) (Nüfusun Yüzdesi) %	Ortalama Hanehalkı Gelir Artışı (2001-2011) (SGP\$/Gün) %
Malezya	44.0	40.0	2.3	6.34
Türkiye	41.1	38.1	4.7	3.68
Alt Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320-5 999\$) 38 Ülke İçinde				
Mısır	33.8	31.8	15.4	0.74
Endonezya	45.0	42.1	43.3	1.37
İran	39.6	37.2	8.0	- 0.87
Nijerya	45.8	43.5	84.5	0.59
Pakistan	41.3	38.5	60.2	0.53
Düşük Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320\$'dan Az) 18 Ülke İçinde				
Bangladeş	45.2	42.1	76.5	0.43

Kaynak: Samans, R. vd. (2015), The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss. 24-26. Sütunların birimleri için s.67'ye bakınız.

Ek Tablo 13. D-8 Devletlerinde Kuşaklararası Eşitlik

Üst Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 6000-16 999\$) 26 Ülke İçinde	Orta Sınıfın (Günde 10-50 \$ azananların) Toplam Nüfus İçindeki Payı (2011)	Doğal Sermaye (2012) (Düzeltilmiş Net Tasarruflar (ANS)/GSMG) %	Kamu Borcu/GSYİH (2013) %
Malezya	59.6	15.86	58.2
Türkiye	49.8	8.53	35.8
Alt Orta Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320-5 999\$) 38 Ülke İçinde			
Mısır	24.20	1.30	89.2
Endonezya	6.0	22.77	26.1
İran	34.80	-1.01	10.6
Nijerya	2.0	17.71	19.4
Pakistan	2.40	11.12	63.1
Düşük Gelir Dilimi (FBGSYİH 1 320\$'dan Az) 18 Ülke İçinde			
Bangladeş	1.70	24.77	39.7

Kaynak: Samans, R. vd. (2015), The Inclusive Growth and Development Report, World Economic Forum, ss. 24-26. Sütunların birimleri için s.67'ye bakınız.

KAYNAKÇA

- Acemoglu, D., Autor, D., (2011). *Skills, tasks and technologies: Implications for employment and earnings*, NBER Working Paper No. 16082, Cambridge, Massachusetts: National Bureau of Economic Research.
- Aizenman, J., Minsoo, L., Donghyun, P., (2012). *The relationship between structural change and inequality: A conceptual overview with special reference to developing asia*, ADBI Working Paper No. 2012.
- Anand, N., Mishra, S., Peiris, S.J., (2013). *Inclusive growth: Measurement and determinants*, IMF Working Paper, WP/13/135.
- Bocutoğlu, E., (2014). Geniş karadeniz havzasında bir bölgesel işbirliği modeli olarak keib'in değerlendirilmesi ve Türkiye-Ermenistan sınır kapısının ekonomik analizi, *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı: 60.
- Bocutoğlu, E., (2015a). Karadeniz ekonomik işbirliği teşkilatının başarısızlığında güney kafkasya bölgesindeki çatışmaların rolü, *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı:75.
- Bocutoğlu, E., (2015b). Servetin yoğunlaşması, iktisadi güç ve ekonomi ilişkileri: anglosakson finansal hizmetler, kredi derecelendirme, libor ve media endüstrilerindeki oligopolcü eğilimlerin pikettyci açıdan analizi, Bildiri, *EYC International Conference on Economics II: Growth, Inequality and Poverty*, Ankara, Türkiye, 2015; *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, Piketty Özel Sayısı, 26: 1.
- Bourguignon, F., (2003). The growth elasticity of poverty reduction; explaining heterogeneity across countries and time periods, *In Inequality and Growth: Theory and Policy Implications*, Cambridge, MA, MIT.
- D-8 Journal, (2015). D-8 eminent persons group finalized recommendations for more dynamism and momentum, *D-8 Journal*, Issue 3. July 2013.
- D-8 Official Web Site, www.developing8.org
- Deiniger, K., Squire, L., (1998). New ways of looking at old issues: Inequality and growth, *Journal of Development Economics*, 57.
- Dollar, D., Kraay, A., (2002). Growth is good for the poor, *Journal of Economic Growth*, 7.
- Ianchovichina, E., Lundstrom, S., Garrido, L., (2009). What is Inclusive Growth?, <http://siteresources.worldbank.org/INTDEBTDEBT/Resources/468980-1218567884549/WhatisinclusiveGrowth20081230.pdf>
- Lopez, H., (2004). *Pro-poor growth: A review of what we know (and of What We Don't)*, Mimeo, WB.
- Lopez, H., Serven, L., (2004). *The mechanics of growth-poverty-inequality relationship*, Mimeo, WB.
- IBRD, Commission on Growth and Development, (2008). *The growth report: strategies for sustained growth and inclusive development*, Washington.
- IMF, (2007). *Globalization and inequality*, World Economic Outlook, Chapter 4. October, Washington DC.
- Kraay, A., (2004). *When is growth pro-poor? cross-country evidence*, IMF Working Paper 4-47, IMF, Washington DC.
- OECD, (2014a). *All on Board: Making Inclusive Growth Happen*.
- OECD, (2014b). *Report on the OECD Framework for Inclusive Growth*.
- Ostry, J.D., Berg, A., Tsangarides, C.G., (2014). *Redistribution, inequality and growth*, IMF Staff Discussion Note 14/02, Washington DC.

- Pikkety, T., (2015). *21. yúzyılda kapital*, (Çeviren: Hande Koçak), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın: 3144, İstanbul.
- Ravallion, M., (2001). Growth, inequality and poverty: looking beyond the averages, *World Development*, 29(11).
- Samans, R., Blanke, J., Corrigan, G., Drzeniek, M., (2015). *The inclusive growth and development report*, World Economic Forum.
- White, H. Anderson., E., (2001). Growth vs. redistribution: does the pattern of growth matter?, *Development Policy Review*, 19(3).
- World Bank, (2005). *Economic growth in the 1990s: learning from a decade of reforms*, WB, Washington DC.
- World Bank, (2014). *A measured approach to ending poverty and boosting shared prosperity: Data, concepts and the twin goals*, DECRG Policy Research Report.